

УДК 582:581.2

**ВИДОВИЙ СКЛАД ТА ФІТОСАНІТАРНИЙ СТАН ДЕРЕВНИХ НАСАДЖЕНЬ
ВУЛИЦІ СЕРГІЯ ПАРАДЖАНОВА М. ЖИТОМИР**

Т.С. Рехнер¹, Г.В. Муж²

^{1,2}Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. В. Бердичівська, 40,
Житомир, 10008, Україна

Деревні насадження міста виконують найважливіші ґрунтозахисні, рекреаційні, кліматорегулюючі, екологічні та санітарно-гігієнічні функції, оптимізуючи екологічні умови міського середовища. Крім того, вони мають важливе архітектурне значення в сучасному ландшафті міста, створюють комфортні умови для праці й відпочинку. Проте зростаюче забруднення оточуючого середовища техногенними викидами викликає різке погіршення природних та антропогенно трансформованих екосистем. Під дією комплексу несприятливих антропогенних і абіотичних факторів навколишнього середовища знижується біологічна стійкість рослин, вони втрачають свої декоративні якості, стають вразлими до ушкодження шкідниками та інфекційними хворобами. Тому

вивчення видового складу та фітосанітарного стану дерев'янистих рослин в зелених насадженнях міст є надзвичайно актуальним, параметральні зміни рослин під впливом негативних чинників довкілля можуть слугувати індикатором для оцінки ступеня дії на них антропогенного пресу [3].

Мета нашого дослідження полягала у аналізі та оцінці видового складу та фітосанітарного стану дерев'янистих рослин в зелених насадженнях вул. С.Параджанова, яка знаходиться в межах промислової зони м.Житомира.

Об'єктами досліджень слугували аборигенні та інтродуковані дерев'янисті рослини, розміщені у зелених насадженнях вул. Сергія Параджанова. Вивчення стану дерев'янистих рослин здійснювали маршрутно-експедиційним методом протягом 2015-2016 рр. На обстежених ділянках проводили дендрометричну та біоекологічну оцінку зелених насаджень. Дендрометрична оцінка включала визначення видової назви рослин, яке здійснювалось на основі врахування їх морфологічних видових ознак. Ідентифікацію видів здійснювали за визначниками деревних рослин [1-2]. Латинські назви та номенклатура таксонів узгоджена із монографією «Vascular plants of Ukraine» [5]. Біоекологічна оцінка полягала у виявленні на рослинах хвороб та шкідників. Встановлення видового складу збудників хвороб та шкідників проводили за визначником [4].

В результаті обстеження зелених насаджень вул. С.Параджанова було виявлено 32 види деревних рослин, які належать до 27 родів та 17 родин (табл.). Відмічено домінування особин тополі чорної (*Populus nigra*), на частку яких припадало 19,15 % від загальної кількості виявлених видів. Слід зазначити, що із загальної кількості виявлених видів 5 із них – хвойні рослини, що складає 15,63 %, 27 видів (84,37 %) становлять листяні породи дерев та кущів. Частка плодкових дерев у складі зелених насаджень становить 28,13 % (9 видів), тобто є досить великою, що пояснюється близькістю їх до житлових будинків приватного сектору.

Вході аналізу фітосанітарного стану дерев'янистих рослин в межах досліджуваної вулиці, нами було відмічено ряд уражень та пошкоджень, які спричинені дією різних абіотичних та біотичних чинників. Найбільш ураженими були такі види – *Aesculus hippocastanum*, *Fraxinus excelsior*, *Robinia pseudoacacia*, *Populus nigra*, *Sorbus aucuparia*, *Acer platanoides*. Найчастіше у рослин зустрічались такі типи уражень: хлорози, некрози, плямистості листків. Природа виявлених плямистостей сама різна. Зокрема, плямистість на листках *Sorbus aucuparia* спричинена іржастим грибом – *Gymnosporangium cornutum*, на листках *Cerasus vulgaris* – дейтеромікотовим грибом – *Clasterosporium carpophilum*, на листках *Aesculus hippocastanum* викликана каштановою мінуючою міллю (*Cameraria ohridella*). Крім того, ряд плямистостей виявлено на листках *Robinia pseudoacacia*, *Fraxinus excelsior*, *Populus nigra* та *P. alba*, *Rosa canina*. Хлорози листків виявлені у *Tilia cordata*, *Juglans regia*, *Rosa canina*, *Sambucus nigra*, а гали на листках – у *Populus alba* та *Juglans regia*. У ряду дерев *Acer negundo* та *Persica vulgaris* відмічена скрученість листкових пластинок, що зумовлюється впливом тафринових грибів. Ураження, спричинені борошністороссяними грибами, помічені у *Robinia pseudoacacia*, *Populus nigra*, *P. alba*, *Sorbus aucuparia*, *Rosa canina*, *Syringa vulgaris*.

Ще слід відзначити такий вид уражень як плодові тіла грибів-трутовиків, які ми виявляли на стовбурах старих ослаблених дерев *Aesculus hippocastanum* та *Acer platanoides*. Ураженість омелою (*Viscum album*), відмічено переважно на *Populus nigra*, рідше на *Acer negundo*, *Malus domestica* та *Sorbus aucuparia*, місцями на *Betula pendula*. На *Tilia cordata*, і в меншій мірі на *Acer negundo* та *A.platanoides*, *Juglans regia*, *Philadelphus coronarius*, а також на плодкових деревах помічений високий рівень розвитку попелиць. Ушкодження листогризучими ентомошкідниками відмічено переважно у плодкових дерев. Всихання верхівки, сухість пагонів, зламані гілки спостерігали у *Populus nigra*, *Fraxinus excelsior*, *Robinia pseudoacacia* L.

Видовий склад дерев'янистих рослин у зелених насадженнях
вул. Сергія Параджанова м. Житомира

№ з/п	Видова назва рослини		Назва родини	
	Українська назва	Латинська назва	Українська назва	Латинська назва
1	Ялина європейська	<i>Picea abies</i> L.	Соснові	<i>Pinaceae</i>
2	Ялина колюча	<i>Picea pungens</i> Engelm.		
3	Сосна звичайна	<i>Pinus sylvestris</i> L.		
4	Туя західна	<i>Thuja occidentalis</i> L.	Кипарисові	<i>Cupressaceae</i>
5	Ялівець козачий	<i>Juniperus sabina</i> L.		
6	Гіркокаштан звичайний	<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	Гіркокаштанові	<i>Hippocastanaceae</i>
7	Липа серцелиста	<i>Tilia cordata</i> Mill.	Липові	<i>Tiliaceae</i>
8	Береза повисла	<i>Betula pendula</i> Roth.	Березові	<i>Betulaceae</i>
9	Клен гостролистий	<i>Acer platanoides</i> L.	Кленові	<i>Aceraceae</i>
10	Клен ясенolistий	<i>Acer negundo</i> L.		
11	Ясен звичайний	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Маслинові	<i>Oleaceae</i>
12	Робінія звичайна	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	Бобові	<i>Fabaceae</i>
13	Тополя чорна	<i>Populus nigra</i> L.	Вербові	<i>Salicaceae</i>
14	Тополя біла	<i>Populus alba</i> L.		
15	Верба плакуча	<i>Salix babylonica</i> L.		
16	Верба біла	<i>Salix alba</i> L.		
17	Самшит вічнозелений	<i>Buxus sempervirens</i> L.	Самшитові	<i>Buxaceae</i>
18	Горобина звичайна	<i>Sorbus aucuparia</i> L.	Розові	<i>Rosaceae</i>
19	Яблуня домашня	<i>Malus domestica</i> Borkh.		
20	Вишня звичайна	<i>Cerasus vulgaris</i> Mill.		
21	Слива домашня	<i>Prunus domestica</i> L.		
22	Алича червона	<i>Prunus cerasifera</i> Ehrh.		
23	Персик звичайний	<i>Persica vulgaris</i> Mill.		
24	Абрикос звичайний	<i>Armeniaca vulgaris</i> Lam.		
25	Шипшина собача	<i>Rosa canina</i> L.		
26	Горіх волоський	<i>Juglans regia</i> L.	Горіхові	<i>Juglandaceae</i>
27	Шовковиця чорна	<i>Morus nigra</i> L.	Шовковицеві	<i>Moraceae</i>
28	Бузок звичайний	<i>Syringa vulgaris</i> L.	Маслинові	<i>Oleaceae</i>
29	Садовий жасмин звичайний	<i>Philadelphus coronarius</i> L.	Гортензіїв	<i>Hydrangeaceae</i>
30	Кизил звичайний	<i>Cornus mas</i> L.	Кизилові	<i>Cornaceae</i>
31	Бузина чорна	<i>Sambucus nigra</i> L.	Жимолостеві	<i>Caprifoliaceae</i>
32	Калина звичайна	<i>Viburnum opulus</i> L.		

Таким чином, високий рівень ушкоджень деревних насаджень на досліджуваній вулиці, на нашу думку, можна пояснити несприятливими екологічними умовами їх зростання, що зумовлені розміщенням на ній великої кількості промислових об'єктів: ПАТ «Вібросепаратор», ЗОК (заводу огорожувальних конструкцій), заводу металевих конструкцій, вентиляторного заводу та інтенсивним рухом автотранспорту, переважно важкого, що призводить до значного забруднення навколишнього середовища. Тому ослаблені техногенним впливом рослини більш вразливі до різного роду захворювань та ураження шкідниками.

Література

1. Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева й кущі. Покритонасінні. Ч. I.: довідник / [М. А. Кохно, Л. І. Пархоменко, А. У. Зарубенко та ін.] за ред. М. А. Кохна. – К.: Фітосоціоцентр, 2002. – 448 с.
2. Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева й кущі. Покритонасінні. Ч. II.: довідник / [М. А. Кохно, Н. М. Трофименко, Л. І. Пархоменко та ін.]; за ред. М. А. Кохна та Н. М. Трофименко. – К.: Фітосоціоцентр, 2005. – 716 с.
3. Илькун Г.М. Загрязнители атмосферы и растения / Г.М. Илькун. – Киев, 1978. – 246 с.
4. Трейвас Л.Ю. Болезни и вредители декоративных садовых растений: Атлас-определитель. – М.: ЗАО “Фитон+”, 2008. – 192 с.
5. Mosyakin S.L. Vascular plants of Ukraine / S.L. Mosyakin, M.M. Fedoronchuk // Nomenclatural checklist. – К., 1999. – 345 p.